STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Universalus dizainas ir neįgaliųjų aplinkos pritaikymas	

Dėstytojas / a (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis (-i): doc. dr. Aušra Adomavičienė **Kitas / a (-i):**	Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas Sveikatos mokslų institutas Reabilitacijos, fizinės ir sporto medicinos katedra Žaliųjų Ežerų g. 2, Vilnius, 08406 Vilniaus m. sav.

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
I pakopa	Individualiai pasirenkamas

Įgyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Mišri	II, IV semestras	Lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: nėra	**Gretutiniai reikalavimai (jei yra): nėra**

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	135	64	71

Dalyko (modulio) tikslas
Studijų dalyko tikslas – suteikti studentams žinių apie universalaus dizaino (UD) sprendimus, jo kūrimo etapus, strategijas ir principus, bei supažindinti su neįgaliųjų aplinkos pritaikymo standartais ir rekomendacijomis, atsižvelgiant į individualių poreikių svarbą esant fiziniams, protiniams, sensoriniams ar kognityviniams sutrikimams. Siekiama ugdyti probleminio mąstymo gebėjimus analizuoti naujausiais moksliniais tyrimais pagrįstas įtraukios aplinkos kūrimo tendencijas ir universalaus dizaino sprendimus, dirbti savarankiškai ir kūrybiškai.

Dalyko (modulio) studijų rezultatai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Žinos ir gebės paaiškinti UD koncepciją, sąvokas, principus, kūrimo strategijas ir etapus; neįgaliųjų aplinkos pritaikymo standartus ir rekomendacijas esant skirtingiems poreikiams ir negaliai;	Problemos pristatymas paskaitos metu (įtrauki paskaita, literatūros analizė, skaidrių ir video demonstravimas, darbas grupėse) (nuotoliniu būdu); Seminaruose probleminių situacijų analizė ir modeliavimas, savarankiškas darbas, darbas grupėse, mokslinių straipsnių analizė, diskusija tarp grupių ir minčių lietus (nuotoliniu būdu); Pratybos – situacijų analizė, savarankiškas darbas ir darbas grupėse, diskusija tarp grupių (auditorijoje).	Grupėse atliktos situacijos analizės pristatymas Į problemų sprendimą orientuotos užduoties pristatymas (PPT pranešimas)
Gebės identifikuoti, įvertinti ir analizuoti viešosios, namų ir darbo aplinkos sprendimus bei specialiojo pritaikymo galimybes, atsižvelgiant į individualiuosius poreikius ir negalios pobūdį.		
Gebės savarankiškai modeliuoti ir prognozuoti naujausiais moksliniais tyrimais pagrįstas įtraukios aplinkos sąlygas bei parinkti įgalinančias ir prevencines priemones.		

Temos	Kontaktinio darbo valandos							Savarankiškų studijų laikas ir užduotys	
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai	Praktika	Visas kontaktinis	Savarankiškas darbas	Užduotys
1. Universalaus dizaino (UD) koncepcija XXI amžiuje. Sąvokos „Universalus dizainas“ „Aplinka visiems“ „Įgalinanti aplinka“ „Integrali aplinka“ „Įtrauki aplinka“.Universalaus dizaino 7 principai.	2		2				**4**	**4**	Literatūros studijavimas apie Įtraukią aplinką. Pasiruošimas diskusijai grupėse
2. Universalios aplinkos kūrimo strategija ir etapai.	2		2	2			**6**	**6**	Situacijos modeliavimas integruojant video ir vaizdinės medžiagos analizę, darbas grupėse. https://www.negalia.lt/galerij/filmoteka/universalus-dizainas/ ir https://universalusdizainas.lt/gaire/aplinkos-ir-pastatu-rusys/ Pasiruošimas diskusijai tarp grupių
3. Neįgaliųjų aplinkos pritaikymas. „Aplinka visiems“ sąvoka. Teisės aktai, reglamentuojantys aplinkos pritaikymą neįgaliesiems. Aplinkos pritaikymo kontrolės organizavimas.	2		2	2			**6**	**8**	Situacijos analizė pagal pasirinktą negalią (judėjimo /protinė /sensorinė ar pažinimo negalia) integruojant UD principus ir neįgaliųjų aplinkos pritaikymą reglamentuojančių dokumentų normas. Darbas grupėse. Pasiruošimas diskusijai tarp grupių.
4. UD iššūkiai tenkinant skirtingą negalią turinčių asmenų aplinkos pritaikymo poreikius: • judėjimo negalia • protinė negalia • sensorinė negalia • pažinimo negalia (alternatyvi komunikacija)	2		2	2			**6**	**8**	
5. Judėjimo negalia: Miestų ir gyvenviečių aplinkos pritaikymas - visuomeninės aplinkos, pastatų ir jų atskirų elementų pritaikymas, stovėjimo aikštelių, garažų ir viešojo transporto pritaikymo ypatumai.	2			2			**4**	**4**	Situacijos modeliavimas analizuojant žmonių su judėjimo negalia aplinkos pritaikymą (smuo, judantis vežimėliu / naudojantis vaikščiojimo lazdelę / esant amputuotoms galūnėms). Darbas grupėse. Pasiruošimas diskusijai tarp grupių.
6. Judėjimo negalia: Gyvenamosios erdvės pritaikymas (reikalavimai įvažiavimui, sanitarinėms patalpoms, vonios ir dušo kambariui, virtuvei). Keltuvai namų aplinkoje.	2		2	2			**6**	**6**	
7. Judėjimo negalia: Specialaus rankinio valdymo automobilio pritaikymo galimybės.	2			2			**4**	**4**	
8. Sensorinė negalia: Informacinė aplinka. Teisės aktai reglamentuojantys informacinės aplinkos pritaikymą.	2			2			**4**	**4**	Situacijų modeliavimas integruojant vaizdinės ir video medžiagos analizę (pagal pasirinktą regos, klausos ar protinę negalią).
9. Sensorinės negalios ir aplinkos pritaikymo ypatumai. Asmenų, turinčių regos negalią, aplinkos pritaikymas.	2			2			**4**	**4**	

10. Sensorinė negalia: Asmenų, turinčių klausos negalią, aplinkos pritaikymas.	2			2			**4**	**4**	https://blindwelfaresociety.in/blogs/universal-design-for-all-enhancing-accessibility-for-the-visually-impaired https://www.ncoa.org/article/helping-people-with-blindness-and-vision-loss-continue-to-participate-in-everyday-activities/ Darbas grupėse. Pasiruošimas diskusijai tarp grupių.
11. Pažinimo negalia: įtrauki ir prieinama aplinka. Alternatyvios komunikacijos priemonės. Protinė negalia: aplinkos pritaikymo ypatumai. Autizmas. Demencija. Alzheimeris.	2			2			**4**	**4**	
12. Individualių sprendimų priėmimo strategija (SMART sistema): individualios situacijos įsivertinimas, stiprybių/silpnybių identifikavimas ir aptarimas, pagalbos planavimas, priemonių parinkimas ir rekomendacijų parengimas.	2		6	4			**12**	**15**	Į problemų sprendimą orientuotos užduoties rengimas ir pristatymas (pranešimas PPT formatu).
Iš viso	**24**		**16**	**24**			**64**	**71**	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Darbas seminarų ir pratybų metu (A)	50 %	Semestro metu	Studento darbas seminaruose ir pratybose vertinamas - skaičiuojamas atskirų seminaro/pratybų įvertinimų vidurkis: Puikus pasiekimų lygmuo (9–10 balų) Studentas nuosekliai ir aktyviai dalyvauja seminaruose: atsakingai pasirengia, rodo gilų nagrinėjamų temų supratimą, tiksliai vartoja sąvokas. Geba analizuoti, kritiškai vertinti ir apibendrinti informaciją, formuluoti pagrįstas išvadas. Aktyviai įsitraukia į diskusijas, argumentuotai reiškia nuomonę, konstruktyviai bendradarbiauja su kitais. Tipinis pasiekimų lygmuo (7–8 balai) Studentas dalyvauja seminaruose ir dažniausiai būna pasirengęs. Supranta pagrindines sąvokas, geba apibendrinti informaciją. Dalyvauja diskusijose, tačiau įsitraukimas ar argumentavimas ne visada yra nuoseklus ar išplėtotas. Slenkstinis pasiekimų lygmuo (5–6 balai) Studentas dalyvauja seminaruose, tačiau pasirengimas ir įsitraukimas yra riboti. Daugiausia atkartoja informaciją, paviršutiniškai supranta sąvokas. Diskusijose dalyvauja minimaliai arba pasyviai. Nepakankamas pasiekimų lygmuo (0–4 balai) Studentas nedalyvauja seminaruose arba dalyvauja itin retai, nėra pasirengęs, neįsitraukia į diskusijas. Praleidus seminarą / pratybas ar nedalyvavus grupės darbe, studentas gauna ir parengia papildomą individualią užduotį praleista tema, kurią gali pristatyti semestro eigoje.
Į problemų sprendimą orientuota užduotis (pranešimo PPT formatu parengimas ir pristatymas) (B)	50 %	Semestro metu	Semestro eigoje, studentas pagal pasirinktą situaciją parengia ir pristato vieną Į **problemų sprendimą orientuotą užduotį** (pranešimas PPT formatu, 15-20 min apimties), kurioje turi būti pristatyti šie aspektai: 1. Individualiai pasirinktos aplinkos įvertinimas ir problemų identifikavimas; 2. UD principų ir teisės aktų, reglamentuojančių neįgaliųjų aplinkos pritaikymo standartus ir normas, atitikimo analizė; 3. Individualius poreikius atitinkančios įtraukios aplinkos kūrimo ir pritaikymo įžvalgos bei perspektyvos;

			4. 3-5 rekomendacijos; 5. Apžvalga 5-6 mokslinių šaltinių pagrindžiant temos aktualumą. Į problemų sprendimą orientuotos užduoties vertinimas: Puikus pasiekimų lygmuo (9–10 balų) Studentas parengia nuoseklią, išsamią ir kritiškai pagrįstą pasirinktos spec. poreikius / negalią turinčio žmogaus aplinkos analizę. Aiškiai apibrėžia nagrinėjamą sritį, remiasi patikimais moksliniais šaltiniais, nacionaliniais ir tarptautiniais dokumentais ir rekomendacijomis. Geba ne tik aprašyti, bet ir kritiškai vertinti įtraukios aplinkos efektyvumą, identifikuoti pagrindines problemas, jų priežastis, pasekmes sveikatai ir gyvenimo kokybei. Atlieka pagrįstus palyginimus su neįgaliųjų aplinkos pritaikymą reglamentuojančių dokumentų standartais ir rekomendacijomis bei UD strategijomis (pvz., LT, ES, PSO rekomendacijos), aiškiai formuluoja Įtraukios aplinkos kūrimo įžvalgas ir perspektyvas, bei temos aktualumą pagrindžia 5-6 naujausių mokslinių straipsnių apžvalga. Formuluoja aiškias, logiškas ir argumentuotas išvadas, pateikia pagrįstas ir realistiškas rekomendacijas įtraukios aplinkos kūrimui pasirinktos situacijos atveju, esant spec.poreikiams ar negaliai. Studentas tiksliai vartoja sąvokas, geba apibendrinti informaciją. Pristatymo metu argumentuotai reiškia mintis, aktyviai dalyvauja diskusijoje, konstruktyviai atsako į klausimus. Tipinis pasiekimų lygmuo (7–8 balai) Studentas parengia aiškią pasirinktos spec.poreikius / negalią turinčio žmogaus aplinkos analizę. Apibūdina esamą situaciją, remiasi tinkamais šaltiniais, tačiau analizė ne visada pakankamai išplėtota ar kritiška, netikslus vertinimas ir įžvalgos. Identifikuoja pagrindines problemas, tačiau jų analizė gali būti paviršutiniškesnė. Pateikiami bendro pobūdžio palyginimai su galiojančiais standartais ir rekomendacijomis ir pasiūlymai, kurie ne visada pakankamai pagrįsti. Studentas supranta pagrindines sąvokas, geba apibendrinti informaciją. Pristatymo metu dalyvauja diskusijoje, tačiau argumentavimas gali būti ne visada nuoseklus ar išsamus. Slenkstinis pasiekimų lygmuo (5–6 balai) Studentas parengia darbą, tačiau jis yra fragmentiškas arba paviršutiniškas. Daugiausia atkartoja informaciją, ribotai analizuoja nagrinėjamą spec.poreikius / negalią turinčio žmogaus aplinkos pritaikymą. Problemos įvardijamos neaiškiai arba paviršutiniškai, trūksta kritinio vertinimo. Palyginimas su reglamentuojančių dokumentų standartais ir rekomendacijomis minimalus arba nepagrįstas. Pasiūlymai bendro pobūdžio, silpnai argumentuoti. Studentas paviršutiniškai vartoja sąvokas, diskusijoje dalyvauja minimaliai, atsakymai trumpi ir mažai argumentuoti. Nepakankamas pasiekimų lygmuo (0–4 balai) Darbas neparengtas arba neatitinka esminių reikalavimų. Nėra aiškios analizės, šaltiniai nenaudojami arba naudojami netinkamai. Studentas nesugeba identifikuoti problemų, nepateikia pagrįstų išvadų ar pasiūlymų, nesupranta pagrindinių sąvokų, nedalyvauja diskusijoje.
Kaupiamojo vertinimo balas: E = 0,5A + 0,5B			

Autorius	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda
Privaloma literatūra				
Dautova A.	2020	Universal design adapting living environments for aging population		KTU leidykla eLABa ID 59172422
Čepienė A., Petkevičiūtė S.	2019	Universalaus dizaino pritaikymo teoriniai aspektai judėjimo negalės kontekste		eISSN: 2335-8904
Universal Design for All: Enhancing Accessibility for the Visually Impaired.	2025	Prieinama internetu: https://blindwelfaresociety.in/blogs/universal-design-for-all-enhancing-accessibility-for-the-visually-impaired		
Maram Fahaad Almufareh	2024	A Conceptual Model for Inclusive Technology: Advancing Disability Inclusion through Artificial Intelligence		Journal of Disability Research. https://www.scienceopen.com/hosted-document?doi=10.57197/JDR-2023-0060
Steinfeld E., Maisel J.	2012	Universal Design: Creating Inclusive Environments,		eBook. John Wiley & Sons, Incorporated https://ebookcentral.proquest.com/lib/viluniv-ebooks/detail.action?docID=821663
Conference proceedings	2023	Digital Human Modeling and Applications in Health, Safety, Ergonomics and Risk Management		14th International Conference, DHM 2023, Held as Part of the 25th HCI International Conference, HCII 2023, Copenhagen, Denmark, July 23–28, 2023, Proceedings, Part I. https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-35741-1
Papildoma literatūra				
LR STATYBOS ĮSTATYMAS. Suvestinė redakcija nuo 2026-07-15 iki 2026-09-30		LR STATYBOS ĮSTATYMAS. 1996 m. kovo 19 d. Nr. I-1240 Prieinama internetu: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F31E79DEC55D/asr		
Girba D.	2016	Vilniaus miesto viešosios aplinkos atitikimas universalaus dizaino principams žmonėms turintiems regos negalią.		eLABA, VU leidykla
Ivaškevičiūtė M.	2016	Modernizuojamų visuomeninių pastatų ir jų aplinkos pritaikymo žmonių su negalia poreikiams efektyvumo tyrimas.		eLABA, VGTU leidykla
Stack T., Lee T. O., Cheryl A. Wilhelmsen	2016	Occupational Ergonomics: A Practical Approach		ISBN: 978-1-118-81423-9